

ARGEȘUL ÎN POLITICA LUI MIRCEA CEL BĂTRÂN

RADU ȘTEFAN VERGATTI

Titlul ar putea părea temerar, dar orice specialist sau om de cultură care urmărește seria lucrărilor dedicate lui Mircea cel Bătrân remarcă ușor că, în curgerea vremii, nu s-a abordat un subiect referitor la raporturile dintre domn și vatra lui de obârșie¹. Temeiul documentar pentru discuția de față îl constituie atât hrisoavele emaneate din cancelaria domnului, cât și ansamblul celorlalte mărturii ale epocii care completează cuvântul scris, din păcate sărac datorită depărtării în timp și a distrugerii lui prin inconștiența oamenilor.

Se poate susține că, în raport cu lungimea domniei, numărul documentelor provenite din cancelaria lui Mircea este relativ modest, deoarece acesta se rezumă la numai 28 acte interne certe². Dintre acestea, patru au fost emise la Argeș, unul la Râmnic, unul la Tismana, unul la Giurgiu și unul la Cozia³. S-a simțit nevoia să se facă această precizare, deoarece mulți amatori de statistici, nu totdeauna concludente, judecă situația prin prisma lor.

Ținând seama de caracterul itinerant al domniei la cumpăna dintre secolul al XIV-lea și al XV-lea⁴, este greu să se aprecieze ponderea unei așezări pe baza numărului documentelor emise (din porunca domnului) de pe teritoriul ei. Cazul de față este concludent: în Curtea de Argeș domnul a poruncit singurului grămătic al cărui nume îl cunoaștem (Mihail), să scrie cel mai mare număr de hrisoave păstrate, patru. Chiar dacă reședința domnească a avut un caracter itinerant, prin prisma documentelor emise, Curtea de Argeș a avut cea mai mare pondere în Țara Românească în timpul domniei lui Mircea cel Bătrân.

În schimb, cruciatul Johann Schiltbrger, aflat în trecere prin Țara Românească în 1396, a notat în memoriile lui că prima capitală -caput regnis- a lui Mircea era Curtea de Argeș, iar a doua, secundară, se găsea la Târgoviște⁵.

¹ În acest sens, se poate urmări bibliografia aproape exhaustivă a lucrărilor despre Mircea cel Bătrân în Al. V. Diță, *Mircea cel Mare între realitatea medievală și ficțiunea istoriografică modernă*, București, 2000 passim.

² Cf. *Documenta Romaniae Historica, B. Țara Românească*, vol. I, București, 1966, doc. nr. 8-18, 20-30, 32-35, 37, 38.

³ *Ibidem*. S-a făcut referire la documentele localizate în mod sigur.

⁴ D. C. Giurescu, *Țara Românească în secolele XIV-XV*, București, 1973, p. 381 și urm.

⁵ Cf. *Călători străini despre țările române*, vol. I, București, 1968, p. 30.

Dacă se privesc actele întocmite și din punctul de vedere al conținutului și al sigiliului, cele emise de la Argeș vădesc o pondere aparte. Ele arată că acolo se aflau sediul sfatului boieresc, al cancelariei și al scaunului de judecată, locul de păstrare a marelui sigiliu⁶, precum și sediul mitropoliei⁷. Reunirea normală a tuturor acestor instituții în preajma domnului a impus ca tot la Argeș să fie și visteria țării, unde s-au bătut monedele emise în vremea lui Mircea⁸, inclusiv celebrii ducați de cruciadă⁹.

Existența reședinței principale la Curtea de Argeș, nu la Câmpulung Muscel¹⁰ sau Târgoviște, este demonstrată și de aflarea primei mitropolii a țării în acest oraș¹¹. În momentul când s-a folosit termenul de „prima mitropolie“, s-a avut vedere atât aspectul temporal, cât și cel derivat din rang, deoarece a doua mitropolie, creată în 1370, era sufragantă față de Argeș, fiind probabil cu un caracter itinerant între Severin și Râmnic¹². Sediul mitropoliei la Argeș a reprezentat o necesitate, căci în concepția epocii un cap încoronat trebuia să aibă alături un ierarh de rang corespunzător¹³. Aceasta făcea ca în Curtea de Argeș să fie nu numai centrul vieții politice, prin reședința principală a domniei, ci și cel al vieții spirituale.

În fine, din aceste două aspecte a mai derivat unul: în Curtea de Argeș au fost atrași numeroși negustori și meșteșugari, necesari și utili pentru domn, boieri și ierarhi. Existența lor este atestată în primul rând prin descoperirile arheologice. Ele au scos la lumină veștminte, podoabe, fragmente de armuri catafracte, arme¹⁴ și chiar sigilii de postav din Flandra¹⁵. Una dintre ultimele descoperiri, relativ recentă, puțin cunoscută și exploatată, confirmă teza că la Curtea lui Mircea era o viață la fel de fastuoasă ca la celelalte reședințe regale, despotale sau principiare din centrul și orientul continentului. Este bine știut că postavul din Flandra era scump, iar cumpărarea lui putea fi făcută numai de cei din ordinele privilegiate¹⁶. Judecând în mod optimist datarea sediului meșteșugarilor olari, Biserica Olari, se poate afirma că el exista în anii lui Mircea¹⁷. Este o situație ce poate indica nu o breșă cu regulamente precise, ca în occidentul continentului ori în Transilvania, ci o comunitate reunită prin interese comune, economice și de apărare. Este una dintre dovezile de urbanism și de modernizare ale așezării.

⁶ Cf. Al. V. Diță, *op. cit.*, passim ; P. P. Panaitescu, *Mircea cel Bătrân*, București, 2000, ed. A II-a, passim.

⁷ C. C. Giurescu, *Întemeierea Mitropoliei Ungrovlahiei*, în „B. O. R.“, an LXXVII, nr. 7-10, 1967.

⁸ Cf. C. Știrbu, P. Stancu, *Date noi privind emisiunile monetare ale lui Mircea cel Mare*, în vol. *Marele Mircea voievod*, București, 1986.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ Cf. R. Șt. Vergatti (Ciobanu), *Curtea de Argeș și Câmpulung Muscel, reședințe domnești în raport de anterioritate sau de contemporaneitate*, în „Studii și Comunicări. Muzeul Câmpulung Muscel“, 5, 1989.

¹¹ C. C. Giurescu, *op. cit.*, passim.

¹² Cf. M. Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, București, 1980, p. 248 și urm.

¹³ C. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 77.

¹⁴ Cf. R. Șt. Vergatti (Ciobanu), *Noi opinii asupra bătăliei de la Posada*, în „Studii și Comunicări. Muzeul Orășenesc Curtea de Argeș“, I, 1980.

¹⁵ Cf. L. A. Bătrâna, *Un sigiliu de postav din Flandra*, în „Studii și Comunicări. Muzeul Orășenesc Curtea de Argeș“, I, 1980.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ P. Chihaia, *Din cetățile de Scaun ale Țării Românești*, București, 1974, passim.

Rolul de centru spiritual al Curții de Argeș se relevă în special printr-un act cu valențe deosebite pentru românism. Aici, la Argeș s-au reunit mesagerul Țării Românești -jupan Dragomir -părcălabul Cetății Dâmbovița, mesagerul Moldovei Grigore Țambac -sfetnic al lui Alexandru cel Bun și mesagerul Transilvaniei -voievodul Știber, care în anul 1415 au reprezentat lumea românească la conciliul de la Constanța¹⁸. A fost atunci o dovadă de unitate a latinității orientale, care, pornită de la Argeș și-a expus punctul de vedere în fața occidentului: necesitatea unirii Europei creștine în fața pericolului otoman. A fost o dovadă de conștiință și responsabilitate care a uimit participanții la conciliu, în general, pierduți în discutarea unor probleme dogmatice, oțioase¹⁹. Practic, atunci, delegația românească a relevat gândirea politică de la Argeș a lui Mircea și a boierilor lui: necesitatea și dorința de a crea un front unic românesc antiotoman, apărut în germene de la finele secolului al XIV-lea²⁰. El urma să fie axa în jurul căreia să se reunească lumea creștină europeană, sub mantia bisericii pentru a opri invazia otomană. Poziția dobândită de Curtea de Argeș în anii lui Mircea n fost deosebită și pe plan sud-est european. Reprezentând un oraș european de mărime mijlocie²¹, reședința domnului Țării Românești s-a impus prin ponderea politică.

Numai astfel se explică îndreptarea expediției sultanale a lui Bayazid I Ildîrîm către Argeș și lupta de la Rovine (17 mai 1395)²², în apropiere, probabil lângă actualul sat Merișani²³.

Victoria totală a românilor, cu pondere europeană²⁴ a mărit greutatea politică a Curții de Argeș a lui Mircea, ea neputând fi diminuată de episodul pasagerului Vlad (1395-1396), nedrept numit „Uzurpatorul”²⁵. Nici fulgerele îndreptate contra Argeșului de basileii constantinopolitani prin cronicari²⁶, prin ierarhi, sau prin oameni politici bizantini nu au putut umbri rolul capitalei lui Mircea, devenită între 1402- înfrângerea lui Bayazid la Angora²⁷ și 1418 - moartea lui Mircea²⁸ - centru politic al sud-estului Europei. S-a făcut afirmația, prin prisma documentelor epocii, că de aici a condus Mircea lupta pentru detronarea fiului major al lui Bayazid I Ildîrîm, Suleyman (1403-1411), pe care l-a înlocuit cu favoritul său, Musa (1411-1413), un frate mezin al sultanului, după unii devenit ginere al domnului Țării Românești²⁹. Apoi din același centru a luptat cu succes împotriva noului sultan Mehmet I Celebi (1413-1421). La

¹⁸ Cf. M. Păcurariu, *op. cit.*, p. 319-321.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ Cf. C. Mureșan, *Iancu de Hunedoara*, București, 1968, p. 29.

²¹ Cf. D. C. Giurescu, *op. cit.* p. 80.

²² Cf. Al. V. Diță, *op. cit.*, p. 165-242.

²³ *Ibidem*, p. 285-296.

²⁴ *Ibidem*, p. 243-284.

²⁵ *Ibidem*, p. 297-386.

²⁶ Cf. *Fontes Historiae Daco Romane*, vol. IV, București, 1982, p. 163, 315, 341, 419, 423, 425, 443, 445.

²⁷ H. Inalcik, *The Ottoman Empire, The Classical Age 1300-1600*, New York -Washington, 1973.

²⁸ Cf. I. Bogdan, *Letopisețul lui Azarie în „Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Istorice”*, seria II, tom XXXI (1908-1909), București, 1909, p. 143. Domnul Țării Românești a încetat din viață la 31 ianuarie 1481 și a fost înmormântat în incinta ctitoriei sale, mănăstirea Cozia.

²⁹ Cf. R. Șt. Vergatti (Cibanu), *Some Genealogical Considerations upon the Evolution of the Romanian Husarab Dynasty in the 14 and 15 Centuries*, în: *Recueil d'etudes genealogiques et heraldiques roumanis*, București, 1988 p. 22-35.

Argeș au fost primiți atât noul candidat la tronul sultanilor, un oarecare Mustafa, alt fiu al lui Bayazid³⁰, cât și șeicul Bedr-ed'din, atât de periculos pentru sistemul de guvernare otoman³¹. Nu trebuie să se uite nici o clipă că Mircea a putut manevra astfel viața politică deoarece s-a bazat pe alianța fermă cu celelalte țări române. În Transilvania, după 1395, martie, 7, după semnarea tratatului de la Brașov a avut un aliat permanent în voievodul Știber³². În Moldova situația a evoluat mai ciudat și inegal. După bunele raporturi cu Petru I Mușat, exprimate prin tratatele din 1389-1390 și încheierea prin intermediul lui a acordurilor cu Polonia³³, a urmat o perioadă de răcire a relațiilor în anii lui Roman I (1391-1394)³⁴. Imediat s-a revenit la sentimente mai calde, iar în 1399 Mircea l-a ajutat pe viitorul Alexandru cel Bun să preia tronul de la Suceava³⁵. Prin intermediul noului domn al Moldovei, după unele ipoteze căsătorit la început cu o fiică naturală a lui Mircea³⁶, de la Curtea de Argeș s-a dat un ajutor Poloniei în lupta contra cavalerilor teutoni în bătălia de la Grünwald (15 iulie 1410)³⁷. A fost o acțiune care a depășit sfera sud-est europeană, înscriindu-se într-una mai largă, a orientului și a centrului continentului. De altfel tot în această sferă se vor înscrie și tratativele cu acel fantezist împărat al Germaniei, Sigismund de Luxembourg (1411-1437), dornic să construiască un drum până la Chilia, pornind din zonele Țării Românești.

Legăturile de rudenie, cu atâta însemnătate pentru lumea vârstei de mijloc, atestă și ele marea pondere a lui Mircea și a reședinței lui. Domnul a fost însurat cu Mara de Tolmay, din familia conților Cili, atotputernici în Regatul Maghiar. Fiul său natural Vlad, ulterior supranumit Vlad Dracul, a fost crescut la curtea împăratului Germaniei, Sigismund de Luxembourg, iar ulterior a intrat între cei 24 de membri ai Ordinului Dragonului, confrerie secretă ce-și atribuia menirea să cucerească lumea³⁸. O fiică, Arina, s-ar părea să fi fost căsătorită cu sultanul Musa, iar altă fiică, Ana, cu marele cetnic sârb Radoicici³⁹. Sunt numai câțiva din numeroșii copii ai lui Mircea⁴⁰ care făceau ca la Curtea de Argeș să se întâlnească ițele rudeniilor, generatoare de interese, alianțe și în revanșă, chiar de conflicte. În vremea lui Mircea, în pofida unor păreri preconcepute, caduce, nu Bizanțul, ci Curtea de Argeș a fost centrul care a ținut în mână relațiile genealogice sud-est europene.

³⁰ Cf. *Documenta Romaniae Historica, B. Țara Românească*, I, ed. cit., doc. 38.

³¹ Cf. M. Ducas, *Istoria turco-bizantină (1341-1462)*, ed. V. Grecu, București, 1958, p.....

³² Cf. C. M. Coșălniceanu, *Cercetări critice cu privire la Istoria românilor. Vlad I voievodul Basarabiei 1396-1397*, în „Revista pentru Istorie, Arheologie și Filologie”, XI, partea a I-a, 1910, p. 331-333.

³³ Cf. *Documente privitoare la istoria românilor*, culese de Eudoxiu de Hurmuzaki, I, Partea II, 1346-1450, București, 1890, doc. 258.

³⁴ Cf. P. P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 260.

³⁵ Cf. R. Șt. Vergatti (Ciobanu), *Some Genealogical Considerations upon the Evolution of the Romanian Basarab Dynasty in the 14 and the 15 Centuries*, loc cit.

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ Al. D. Xenopol, *Istoria Românilor din Dacia Traiană*, II, ed. I, Iași, 1889, p. 96-97.

³⁸ Cf. R. Șt. Vergatti (Ciobanu), *Vlad Tepeș*, București, 1996, p. 5.

³⁹ Cf. R. Șt. Vergatti (Ciobanu), *Some Genealogical Considerations upon the Evolution of the Romanian Basarab Dynasty in the 14 and the 15 Centuries*, loc cit.

⁴⁰ *Ibidem*. După cronicarii bizantini el ar fi avut 300 copii naturali; până în prezent se cunoaște un singur fiu născut din căsătoria lui Mircea cel Bătrân cu Mara de Tolmay, domnul Țării Românești, Mihail (1418-1420).

În concluzie, se poate afirma că reședința principală a marelui Mircea Voievod a avut, la cumpăna dintre secolele al XIV-lea și al XV-lea, valoare în trei planuri: al Țării Românești, al românismului și al Europei de sud-est. Pentru țara Basarabilor, Curtea de Argeș a reprezentat centrul de unde au pornit inițiativele și măsurile de organizare și reorganizare a societății românești, așa cum a fost ea până la finele secolului al XVI-lea, adică până la Mihai vodă Viteazul (1593-1601), după care s-a produs o cotitură. În al doilea plan se poate considera că atunci Argeșul a constituit nucleul către care s-au îndreptat privirile tuturor românilor. El a reușit să reunească toate firele românismului în domeniul economic, spiritual și politic. În fine, în ultim plan, Curtea de Argeș a reprezentat centrul rezistenței și al speranței celor care luptau împotriva otomanilor, unii -ca sârbii și bulgarii -aflându-se chiar la începutul lungii perioade de dominație a Semilunei. Mai mult, românii din Curtea de Argeș au condus și lupta primei linii de rezistență a creștinătății pe Dunăre, pe care otomanii se străduiau să o tracă, în timp ce mari forțe occidentale se iroseau în al doilea război de 100 ani.

În seria scurtelor evocări ce ne preocupă, pe tema Argeșul în politica marilor voievozi români, locul deținut de Curtea de Argeș și de ecoul său în anii marelui Mircea voievod apare ca neobișnuit. El a atins atunci o strălucire și o originalitate în crearea de civilizație care au rămas singulare, negăsindu-și echivalentul în alte epoci, anterioare, nici posterioare.